

במקרא מצינו שני סוגים של וידוי — וידוי היחיד וידוי הציבור. יחידים שהתוודו: קין⁷, דוד⁸, ועכן⁹. וידוי ציבורי: יש שנאמר על ידי יחיד עבור הציבור, כגון משה¹⁰, עזרא¹¹, נחמיה¹², דניאל¹³, וכן וידויו של כהן גדול ביום הכיפורים¹⁴; יש שהציבור כולו התוודה¹⁵.

וידוי מעשר — מצות וידוי נוספת היא הודאת האדם לפני ה' אחת לשלוש שנים, אחר שמוציאים את כל המתנות שבזרע הארץ, והוא הנקרא וידוי מעשר¹⁶. יש אומרים, שוידוי זה אינו וידוי על עוונות, אלא שכל מי שמודה מה שעשה, הן טוב והן רע נקרא וידוי¹⁷, שכשהאדם יאמר חשבון מעשיו לפני ה', הן כשעבר על מצות ה', והן שעשה כמצות ה', נקרא בשם וידוי¹⁸; ויש שכתבו, שוידוי מעשר אף הוא בגדר של וידוי עוונות, שמתוודה על שהשהה המעשרות אצלו עד סוף שלש

וידוי

א. הגדרת המושג

מצות וידוי היא החובה של החוטא להתוודות לפני הקב"ה על חטאו. הוראת המושג 'וידוי' היא הודאה, היפך הכפירה וההכחשה¹.

מצינו חובת הוידוי בעניינים שונים, כגון חלק ממצות התשובה על כל עבירה, ובעת הבאת קרבנות חטאת, אשם ועולה. וידוי זה הוא מצות עשה, ונמנה במניין המצוות²; וידויו של כהן גדול ביום הכיפורים על פר החטאת והשעיר המשתלח³; וידוי כל אדם ביום הכיפורים⁴, ובשאר ימי תשובה, כגון בסליחות, בימי תענית, בעשרת ימי תשובה, ובחודש אלול⁵; וידויים של כל חייבי מיתות ומלקות⁶.

תלמודית שם אות ז. [6] רמב"ם תשובה א א. וראה באנציקלופדיה תלמודית שם, אות ח. [7] בראשית ד יג. [8] שמו"ב יב יג; תהלים נא ג. [9] יהושע ז יט-כא. [10] שמות לב לא-לב. [11] עזרא ט ז. [12] נחמיה א ו. [13] דניאל ט ה. [14] ויקרא טז כא. [15] שמו"א ז ו; נחמיה ט ה-לו. [16] רמב"ם מעשר שני ונטע רבעי יא א; טושו"ע יו"ד שלא קמ. [17] הון עשיר, משנה מע"ש ה י. [18] מלבי"ם עה"ת דברים כו יב.

[1] המלבי"ם, תו"כ ויקרא סי' שיט. [2] רמב"ם תשובה א א; סה"מ"צ להרמב"ם מ"ע עג; חינוך מ' ססד; סמ"ג עשין טז. וראה בס' יראים השלם סי' תמא. וראה באנציקלופדיה תלמודית, כרך יא, ע' ודוי אות' א-ב. [3] יומא לו ב; רמב"ם עבודת יוהכ"פ ב ו. וראה באנציקלופדיה תלמודית שם, אות' ג-ד. [4] בה"ג הל' יוהכ"פ; רמב"ם תשובה ב ז; חינוך מ' ססד; ס' יראים השלם סי' רסג. וראה באנציקלופדיה תלמודית שם, אות' ה-ו. [5] ראה באנציקלופדיה

שנים¹⁹.

שאתה חייב, או אחרים חייבים לך", ועוד אומרים לו: "התוודה, כי כל המתוודה על חטאיו מוחלין לו"³⁰. וכיוון שבאותן הקהילות המנהג כן, אין החולה דואג מזה כלום, וכן ראוי לתקן בכל עיר ועיר³¹.

בערך זה יידונו דיני וידוי של החולה והנוטה למות.

ב. פרטי דינים

וכשנכנס אל החולה, ידבר על לבו שלא יתייאש מן הרחמים, ויאריך בדיבור או יקצר כפי מעמד החולה, וכפי הזמן והרצון, ויאמר לו כי טוב להודות לה' ולהתפלל לו, שהוא הרופא האמיתי, והיודי אינו אלא תפילה לפניו יתברך, כמו שאנו עושים בכל יום תמיד בבית הכנסת³², וגם הבריא חייב להתוודה בכל יום, וידברו אתו על חשיבות התשובה³³. אך במקום שאין מנהג זה, אין אומרים כן לחולה, שמא ידאג על מיתתו, שכן דרך ההמון לדאוג כשאומרים לו התוודה³⁴.

חובת וידוי של חולים — ואשמה הנפש ההיא והתודו²⁰, זה בנה אב על כל המתים שיטענו וידוי²¹, וכל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא²², וחייבים החולים להתוודות²³. לכן מי שחלה ונוטה למות²⁴, אומרים לו העומדים שם התוודה, שכן דרך המומתים מתוודים²⁵. יש מי שכתב, שאין אומרים לנוטה למות את המילים "שכן דרך המומתים מתוודים"²⁶, שהרי אין פותחים פה לשטן²⁷. ויש מי שכתב, שהנוסח שאותו אומרים לנוטה למות הוא "התוודה עד שלא תמות"²⁸.

מנהג היודוי עם הנוטה למות — כשרואים המבקרים שנטה למות, מסבכים עמו בדברים, ואומרים לו: "התוודה ואל תדאג מזה, כי הרבה התוודו ולא מתו, והרבה שלא התוודה מתו, ובשכר שאתה מתוודה אתה חי, וכל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא"³⁵.

מנהג היודוי עם חולה — המנהג בקהילות שונות היה כזה, שכשאדם חולה ביום השלישי לחוליו²⁹, הולכים אליו גבאי ביקור חולים, או שאר אנשים, ואומרים לו: "אתה ידעת שכן הוא התיקון והמנהג אצל כל החולים, ולכן אין לך לדאוג מזה כלום, ולכן תעשה צוואה מה שתרצה, ומה

ב. [26] ש"ך יו"ד שלח סק"א. וראה בתו"ת במדבר פ"ה אות יט. [27] ראה רש"ש ברכות ס א. [28] רמב"ן, תורת האדם, ענין היודוי. וראה בשו"ת שבט הלוי, ח"ד סי' קנו. וראה עוד בשאלתות, שאילתא קסג, ובהעמק שאלה שם סק"ח. [29] חכמת אדם כלל קנא סי"א; אהבת חסד ח"ג פ"ג; ציץ אליעזר ח"ה קונט' רמת רחל סי' טו. [30] חכמת אדם שם. וראה בשו"ע יו"ד שלה ז. [31] חכמת אדם שם. [32] צרי לנפש ומרפא לעצם. [33] ספר הביקורים. [34] חכמת אדם, שם. [35] תורת האדם, ענין

[19] חסדי דוד, תוספתא מנחות פ"י; משנה אחרונה מע"ש ה י. וראה באנציקלופדיה תלמודית, כרך יא, ע' ודוי מעשר. [20] במדבר ה ו-ז. [21] ספרי במדבר ה ו, וכן היא גירסת הרמב"ן בתורת האדם, ענין היודוי. וגירסת הגר"א בספרי שם, לכל 'המומתים' במקום 'המתים'. [22] סנהדרין מג ב, והראיה מעכ"ן (יהושע ז יט). [23] שבלי הלקט השלם, הל' שמחות. וראה באנציקלופדיה תלמודית, כרך יא, ע' ודוי, הע' 512. [24] בהגדרת המצב הזה — ראה ע' נוטה למות. [25] שבת לב א. וראה גם סנהדרין מג

ואם אינו יכול להתוודות בפיו, יתוודה בלבו, אחד המתוודה בפיו ובלבו, ובלבד שתהא דעתו מיושבת עליו³⁶.

ואם אינו יודע להתוודות, אומרים לו, אמור "חטאתי עויתי פשעתי, יהי רצון שתהא מיתתי כפרה על כל עוונותי". וגם אומרים לו שיבקש מחילה לכל מי שחטא כנגדו, בין בממון ובין בדברים³⁷. ואף חולה שאין ידוע בוודאי שחטא, אומרים כן, לפי שאין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא³⁸.

צורת הוידוי — יעשה צוואה, ויבקש מחילה לכל מי שחטא, ויבקש מרבים שיעזרוהו בתפילה, ויעשה תשובה שלימה, דהיינו שיגמור בלבו שלא לשוב עוד לעשות מכל מה שעשה, ויטול ידיו³⁹, ויתעטף בציצית, ויאמר: "ה' אלקים אמת, ותורתו אמת, ומשה נביאו אמת, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ויקרא 'אשרי יושבי ביתך וגו' עד סוף המזמור, ומזמורי תהלים פו, ד, קכא, ואחר כך וידוי שכיב מרע, ויאמר עלינו לשבח עד על כן נקוה לך, ואמת ויציב עד עזרת⁴⁰.

נוסח הוידוי של שכיב מרע בקיצור הוא: "מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, שרפואתי ומיתתי בידך, יהי רצון מלפניך, שתרפאני רפואה שלימה, ואם אמות תהא מיתתי כפרה על כל חטאים ועוונות ופשעים, שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך, ותן חלקי בגן עדן, וזכני לעולם הבא הצפון לצדיקים"⁴¹. ואם רוצה להאריך כוידוי יום הכיפורים, הרשות בידו⁴², וטוב להאריך ולפרש חטאיו, וגם מה שלא נכשל, כי אפשר מתוך כך יזכור הנשכחות ויתחרט בהן, ויחזור בתשובה שלימה⁴³, וכל המרבה בוידוי ובתפילות ובבקשות הרי זה משובח⁴⁴, ולפי צחות החולה, כן יאריך בדברי וידוי ותחנונים⁴⁵.

הוידוי אומרים דווקא במי שנטה למות, אבל בלא נטה למות אין אומרים לו שיתוודה, כדי שלא יהא נשבר לבו, ואף על פי שאומרים לו "הרבה הולכים בשוק ומתוודים", מכל מקום כשאומרים לו לאדם "התוודה, שכן כל המומתים מתוודים", יודע שמסוכן הוא מאד, שאם לא כן לא היו מזכירים מיתתו לפניו, ויהא נשבר לבו, לפיכך אין אומרים לו אלא בנטה למות⁴⁶; ויש מי שכתב, שאדרבה

הוידוי, בשם מס' שמחות, אך לפנינו במס' שמחות ליתא. [36] תורת האדם שם; חכמת אדם שם. [37] תורת האדם שם; טור ורמ"א יו"ד שלח ב; חכמת אדם, שם. [38] בית הלל, יו"ד שם. [39] רבנו ירוחם נתיב כח כתב, שיטול ידיו ויברך על נטילת ידים, ובחכמת אדם כלל רנא סי"ב השאירו בצ"ע. [40] חכמת אדם כלל קנא סי"ב. [41] תורת האדם לרמב"ן, עניין הוידוי; שו"ע יו"ד שלח ב. [42] רמ"א שם. ובביאור הגר"א שם סק"ו כתב, שאפילו בריא יכול להאריך בוידוי, אבל בשכיב מרע טוב לפרט חטאיו. ובבית הלל שם כתב, שאין וידוי שכיב

מרע דומה לוידוי של המומתים, שהאחרונים חייבים לפרט את החטא שעליו נידונו למות, ואילו שכיב מרע אין חייב לפרט את חטאיו. וכתב בשו"ת שבת הלוי, ח"ד סי' קנו, ששכיב מרע בגלל חולשתו אין מאריכים אתו בוידוי, אבל פשיטא שאם אפשר, מצווה להאריך ולפרט חטאיו, וכן משמע מתורת האדם. וראה עוד במאמרו של הרב ג.א. רבינוביץ, הלכה ורפואה, ג, תשמ"ג, עמ' קד. [43] דרכי משה יו"ד סי' שלח, בשם הכלבו סי' קיג. [44] מעבר יבק. [45] חכמת אדם שם. וכבר הוסיפו מחברים רבים נוסחים רבים ומורחבים של וידוי. [46] ב"ח

לכל מי שחטא כנגדו, בין בדברים ובין בממון, ויתירו נדריו⁵³.

קדימויות — כשיש שני חולים לפני הרב, אחד צדיק או בינוני, ואחד רשע ידוע, ונקרא הרב לשניהם להתוודות עמהם, ילך תחילה אל הרשע, כי מי שרחוק יותר מקדימים לו שלום, ועוד שהרשע הזה בוודאי צריך לעשות תשובה⁵⁴.

הרוגי מלכות באים לחיי העולם הבא אף על פי שאינם מתוודים⁵⁵.

בזמן הזה — בימינו כמעט שבטלה אמירת הודוי של חולים הנוטים למות. יש אומרים, שהטעם הוא מחמת העובדה שרוב בני האדם מתים בבתי חולים, ולא תמיד קיימת האפשרות המעשית לקיים מצות וידוי; ויש האומרים, שאמירת הודוי יכולה להזיק לחולה מחמת טירוף הדעת. אמנם יש לציין, כי טעם זה היה קיים תמיד, ובכל זאת נהגה המצווה בזהירות המתבקשת⁵⁶. ושפר חלקם של אותם בתי חולים, בהם נכנס פלוני מידי בוקר לזכות את הרבים, ואומר וידוי כסדר המנהג הקבוע עם כלל החולים⁵⁷, וראוי לתקן כך בכל עיר ועיר⁵⁸. ויש להעיר,

מצווה גדולה להעיר לחולה על עניין הודוי בזמן שיהא מיושב בדעתו, בלי שימתינו עד שהשעה תהיה רחוקה לו ("עד דתקיף ליה עלמא"), והחולה הזריז מקדים למצווה, ומתוודה ומתחנן בעוד כוחו בו, ודעתו מיושבת עליו⁴⁷.

זמן הודוי — ישתדל לומר הודוי בשחרית אם אפשר, אבל אם יש סכנה, כל העתים שווים⁴⁸.

הנוטה למות, מותר לו להתוודות אפילו בשבת ויום-טוב⁴⁹.

המשתתפים בוידוי — טוב שיתקבצו אצל החולה בשעת אמירת הודוי עשרה בני אדם, וישתדלו שאלו העשרה יהיו אנשים כשרים⁵⁰.

אין אומרים הודוי בפני עם הארץ, ונשים וקטנים, שמא יבכו ויישבר ליבם⁵¹.

מקום הודוי — מותר להתוודות בשעת הצורך אפילו במקום טיגופת, אך בלי שם ומלכות, וטוב שלא יכווין למצות וידוי⁵².

בקשת מחילה — ראוי שהחולה ימחל

ס"א; הגרש"ז אויערבאך והגר"י נויבירט, הובאו דבריהם בנשמת אברהם חאו"ח סי' פה סק"א. [53] חכמת אדם קנא יב; מעבר יבק שפתי צדק פ"ג ופכ"א. [54] הגה' חכמת שלמה, יו"ד סי' שלח. [55] תורת האדם שם, בשם מדרש קהלת, שלא נמצא בידינו. [56] ראה בחכמת אדם כלל קנא סי"א. וראה עוד בע' גלוי מידע לחולה. וראה בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' רנב. [57] צרורה לאלעזר, הקדמה. [58] חכמת

יו"ד סי' שלח; ש"ך שם סק"א. [47] כנסה"ג, יו"ד שם; בית לחם יהודה, יו"ד שם, בשם ספר הזכרונות. [48] ספר הביקורים. [49] שו"ת כנף רננה חאו"ח סי' כה; שד"ח מערכת וא"ו כלל ג, בשם פתח הדביר; שו"ת מאורות נתן חאו"ח סי' סח אות ג; שמירת שבת כהלכתה פס"ד ס"א. [50] ספר ביקורים. [51] תורת האדם שם; ב"ח יו"ד שלח; שו"ע יו"ד שלח א; חכמת אדם כלל קנא סי"א. [52] שמירת שבת כהלכתה פס"ד

שעניין אמירת הוידוי תלוי בהשתנות ההתייחסות הכללית למוות, ואף שתמיד גורם הדבר לכאב וסבל, היה מקובל בעבר לעודד את הנוטה למות להתוודות⁵⁹. בשנים האחרונות היה שיקול הדעת להימנע מאמירת הוידוי מחשש לטירוף דעתו של החולה, יותר ממה שהיה בעבר; לכאורה כיום השתנה המצב, ויש לחזור ולשקול את ההתייחסות לוידוי בהתאם לנתונים המשתנים.

וסת – ראה ערך נדה

ורידים – ראה ערך כלי דם

ושט – ראה ערך עכול, מערכת ה-

אדם, שם. [59] ראה בערוה"ש יו"ד שלח א-ב.